

Õiguskantsler

Teie nr

Meie 20.11.2023 nr 7-5/231642/2305931

Logopeedi abi korraldamine

Lugupeetud vallavanem ja lasteaia direktor

Teile teadaolevalt pöördus õiguskantsleri poole [] murega, et tema lapsed [] ja [] pole saanud lasteaias kõneravi ning vald oli nõus talle hüvitama vaid osa kulutustest, mis ta on logopeedi abi saamiseks teinud.

Seadus näeb ette, et lapsel on õigus saada tasuta kõneravi lasteaias. Kohalik omavalitsus ei saa loobuda lapsele logopeedi abi pakkumast selle tõttu, et lasteaias ei ole logopeedi. Kõneravi saamise võimaluse lasteaias peab looma lasteaia pidaja ning logopeedi abi lasteaias peab korraldama direktor. Kui omavalitsus jätab oma ülesande täitmata ehk logopeedi abi korraldamata, tuleb tal hüvitada lapsevanema tehtud kulutused. Kohalik omavalitsus ei saa talle seadusega pandud kohustust eirata.

Hea meel on kuulda, et vallavalitsus ja lasteaed on probleemi lahendanud nii, et edaspidi saavad [] ja [] logopeedilist abi lasteaias. Soovitan vallavalitsusel ja lasteaial teha kõik selleks, et tagada logopeediteenus lasteaias ka teistele lastele, kes seda võivad vajada.

Peale selle palun vallavalitsusel hüvitada lapsevanemale täies ulatuses logopeedi vastuvõtu kulud, mida vanem on sel sügisel kandnud ja kannab senikaua, kui logopeed hakkab lastele osutama abi lasteaias.

Palun vallavalitsusel 15. detsembriks 2023 teada anda, kuidas soovitus järgiti.

Asjaolud

1. Lapsevanem selgitas, et 2022/2023. õppeaasta sügisel mõistis ta, et tema kaheaastaste laste kõne areng ei ole eakohane. Seda muu hulgas põhjusel, et lasteaia õpetajad tegid talle märkusi tema laste kõne ja käitumise kohta.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

2. Lapsevanem võttis 2022. aasta novembris ühe lapse kõneprobleemide tõttu ühendust lasteaia eripedagoogiga, sest lasteaias logopeedi ei olnud. Eripedagoog nägi lapse kõne arengus probleemi, kuid ei pannud last eripedagoogi tugiteenuse saajate nimekirja. Lapsevanema sõnul põhjendas eripedagoog seda asjaoluga, et laps oli liiga väike ja et lasteaias oli abivajajaid liiga palju. Eripedagoog lubas lapse kõne arengul silma peal hoida nii palju, kui see oli lasteaias võimalik. Eripedagoog andis vanemale nõu, kuidas vanem saab ise lapse kõnet arendada.

3. 2022. aasta novembris käis lapsevanem mõlema lapsega logopeedi vastuvõtul []. Logopeedi hinnangul oli laste kõne areng hilineunud. Lapsed kutsuti uuesti vastuvõtule. Ühtlasi andis logopeed lapsevanemale konkreetseid soovitusi, kuidas laste kõnet arendada. Lapsevanem käis mitu korda lastega logopeedi vastuvõtul ning tasus kulud ise, kuid ei andnud sellest lasteaiale ega vallavalitsusele teada.

4. Lapsevanem võttis eripedagoogiga uuesti ühendust tänavu 4. septembril. Eripedagoog hindas laste kõnet ning lisis nad eripedagoogi tugiteenuse saajate nimekirja. Kuna lasteaias puudus endiselt logopeed, otsis lapsevanem tänavu septembris ise lastele logopeedi. Logopeed [] hindas 17. septembril laste kõnet ning kutsus mõlemad lapsed kaks korda nädalas vastuvõtule. Alates 17. septembrist kuni praeguseni on lapsevanem käinud lastega [] logopeedi vastuvõtul kaks korda nädalas, ta on maksnud ise vastuvõttu ja kandnud sõidukulud.

5. Lapsevanem esitas 18. septembril vallavalitsusele taotluse hüvitada septembrikuus tehtud kõneravi hindamise kulutused ning kaks korda nädalas toimunud logopeedi vastuvõtu kulud. Vallavalitsus otsustas 3. oktoobril, et taotlus rahuldatakse osaliselt: hüvitatakse kõneravi vajaduse hindamise kulud ning logopeedi vastuvõtu tasu mõlema lapse kohta üks kord nädalas ning sõidupäeviku alusel sõidukulud.

6. Lapsevanema ja vallavalitsuse ametnike selgitusest ilmneb, et vallavalitsus otsustas vanemale hüvitada üksnes osa logopeediteenusele tehtud kulutustest, sest kord nädalas võtab lapsi vastu lasteaia eripedagoog, kellel on vallavalitsuse hinnangul kõneravi vajavate lastega tegelemiseks vajalikud teadmised ja kogemused. Vallavalitsus tõi põhjuseks ka selle, et [] logopeed ei kirjutanud kõne hindamise kokkuvõttesse, mitu korda nädalas lapsed logopeedi abi vajavad, vaid märkis, et lapsed vajavad regulaarset logopeedilist tuge.

7. Lahenduse leidmiseks korraldati 31. oktoobril ümarlauaarutelu, kus osalesid lapsevanem ning vallavalitsuse ja lasteaia esindajad. Vallavalitsus pakkus välja lahenduse, et lastele saaks lasteaias vajalikku abi anda logopeed, kes töötab lasteaia lähedal koolis. 13. novembril 2023 andis vallavalitsuse ametnik õiguskantslerile teada lapsevanemaga sõlmitud kokkuleppest, et lapsed hakkavad saama kõneravi kaks korda nädalas lasteaias ning neid abistab logopeed [].

Kohaliku omavalitsuse ning lasteaia kohustused

8. [Koolieelse lasteasutuse seaduse](#) (KELS) § 14 lõike 2 näeb ette, et lapsele tagatakse vajaduse korral logopeedi abi. Sama sätte rakendamiseks loob võimalused lasteasutuse pidaja ehk vallavõi linnavalitsus ning rakendamist korraldab direktor.

9. Vallavalitsus ja lasteaed ei saa loobuda lapsele vajaliku toe pakkumisest selle tõttu, et lapse lasteaias pole piisavalt tugispetsialiste. Iga lasteaed peab olema valmis erivajadusega lapsi toetama ning pakkuma logopeedi abi (vt Vabariigi Valitsuse määrus „[Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava](#) § 2 lõike 4 punkti 5; haridus- ja teadusministri määruse „[Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseis](#)“ § 4; [KELS § 14 lõike 2 muudatuste aluseks olnud eelnõu seletuskirja](#)).

10. Oluline on, et laps saaks vajaduse korral logopeedi abi ja muid tugiteenuseid juba lasteaias. Kui lapse abivajadust aegsasti märgatakse ja talle vajalikku tuge pakutakse, on tõenäoline, et kooli minnes on lapse abivajadus väiksem. Ka lapse õiguste konventsioon rõhutab varajase sekkumise ning lapse vajadustele vastava alushariduse tähtsust ([lapse õiguste konventsiooni](#) artikkel 23 ja Lapse Õiguste Komitee [üldkommentaar nr 9](#), p 65). Lapsele vajalike teenuste tagamine lasteaias aitab täita kaasava hariduse eesmärgi (vt [puuetega inimeste õiguste konventsiooni](#) artikli 24 p 2).

11. Kui seadus sellist kohustust lasteaiale ei paneks ning jätaks lapse erivajaduse väljaselgitamise, vajaliku abi korraldamise ja selle eest tasumise vaid lapsevanemate õlule, võib laps vajalikust abist ilma jääda. Tööpäeva keskel võib lapsevanemal olla väga keeruline last logopeedi juurde viia. Samuti ei pruugi abi olla tulemuslik, kui laps peab logopeedi juures käima näiteks pärast pikka lasteaiapäeva või tegema seda uneaja arvelt. Samuti on oluline, et logopeedi abi oleks kättesaadav kõigile lastele, kes seda vajavad, sõltumata nende elukohast, vanemate sissetulekutest või muudest asjaoludest.

12. Seadus ei nõua logopeedi töölevõtmist. Lasteaias on lubatud tellida logopeediteenust ka mõnelt juriidiliselt isikult või riigi- või kohaliku omavalitsuse asutuselt (haridus- ja teadusministri määruse „[Koolieelse lasteasutuse personali miinimumkoosseis](#)“ § 4 lõige 6).

13. Üldjuhul peab lasteaed pakkuma lapsele tugiteenuseid kohapeal päevakava raames. Põhjendatud juhtudel võib seda teha väljaspool lasteaeda, kuid sellise otsuse tegemisel ning abi korraldamisel tuleb arvestada lapse huve (nt lasteaia päevakava, lapse uneaega, kas käik võib teekonna pikkuse tõttu olla lapse jaoks ebamõistlikult väsitav jne). Kui teenust osutatakse väljaspool lasteaeda, vastutab transpordi korraldamise ja tasumise eest kohalik omavalitsus.

14. Niisiis, väljaspool lasteaeda osutatav logopeediteenus ei tohi muuta lapsele vajalikku abi kättesaamatuks, panna teda teiste lastega võrreldes halvemasse olukorda või olla muul moel lapse huvidega vastuolus (vt ka [õiguskantsleri 18.03.2022 seisukohta](#), p 11).

Kõneravi vajaduse hindamine

15. Kui lasteaiaõpetajatel tekib kahtlus, et lapse kõne ei ole eakohane, peaks valla- või linnavalitsus looma võimaluse ja lasteaed peaks korraldama, et laste kõnet hindaks logopeed. Kui lasteaias logopeedi ei ole, on võimalik tellida hindamine kas enda või mõne teise kohaliku omavalitsuse lasteaia või kooli logopeedilt või osta logopeediteenust mujalt. Kõneravi vajaduse hindamata jätmist või vajaduse puudumist ei saa õigustada sellega, et lasteaias ei ole logopeedi.

16. Logopeedi asemel ei saa lapse kõneravi vajadust hinnata eripedagoog, sest eripedagoogil ei ole samasugust erialast ettevalmistust, nagu on logopeedil (vt Tartu Ülikooli [eripedagoogika ja logopeedia](#) õppekava ja Tallinna Ülikooli [eripedagoogika](#) õppekava; S. H. Ebbels jt, „Evidence-based pathways to intervention for children with language disorders“, International Journal of Language & Communication Disorders, järeltunde viimane lõik, lk 5). Seda on õiguskantsler öelnud ka varem (vt [õiguskantsleri 26.09.2023 seisukohta](#) ja [õiguskantsleri 15.02.2023 seisukohta](#)).

17. Kõneravi vajaduse väljaselgitamiseks ei ole üldjuhul vaja koolivälise nõustamismeeskonna (Rajaleidja) soovitusi, sest seadus sellist tingimust ei sätesta (vt ka õiguskantsleri [20.06.2023 seisukohta](#)). Kui aga Rajaleidja on andnud soovitusi selle kohta, milliseid tugiteenuseid ja millises mahus konkreetne laps vajab, tuleb neid soovitusi järgida, kui ei ole muud alust need

soovitused kõrvale jätta (vt ka [õiguskantsleri 18.03.2022 seisukohta](#), p 8 ja [õiguskantsleri 20.06.2023 seisukohta](#), p 3).

Kulude hüvitamine

18. Väärrib tunnustust, et vallavalitsus ja lasteaed leidsid tänavu novembris võimaluse, kuidas lapsed saaksid kaks korda nädalas logopeedilist abi lasteaias. Nii on lastele tagatud seadusega ettenähtud tugi.

19. Lapsevanem ja vald on aga eri meelt selles, kui suures mahus peab vallavalitsus hüvitama logopeediteenusele tehtud kulutusi, mida vanem on teinud seetõttu, et laste kõne arengut lasteaias ei hinnatud ning lapsed lasteaias logopeedi abi ei saanud.

20. Selge on, et [] ja [] on vajanud kõneravi alates 17. septembrist. Sellel kuupäeval hindas lapsevanema algatusel laste kõneravi vajadust logopeed []. Logopeed andis hinnangu laste kõne arengule ning leidis, et nad vajavad regulaarset logopeedi abi. Logopeed ei märkinud oma hinnangus, kui sageli peaksid lapsed logopeedi juures käima, kuid kutsus nad vastuvõtule kaks korda nädalas.

21. Seega võib eeldada, et lapsed on alates tänavu 17. septembrist vajanud logopeedi abi vähemalt kaks korda nädalas. Vallavalitsus ei saa väita, et lapsed vajavad kõneravi ainult üks kord nädalas, sest ei vallavalitsus ega lasteaed ole korraldanud lastele kõneravi vajaduse hindamist. Samuti ei ole vallavalitsus ega lasteaed väitnud või esitanud tõendeid selle kohta, et logopeed on tegutsenud pahatahtlikult ja kutsunud lapsi vastuvõtule tihedamini, kui oleks õigustatud.

22. Eeltoodut arvestades teen vallavalitsusele ettepaneku hüvitada lapsevanemale kõneravi vajaduse hindamise kulud ning kaks korda nädalas logopeedi vastuvõtu kulud alates 17. septembrist 2023 kuni ajani, mil lapsi hakkab lasteaias abistama logopeed.

23. Kuna lapsevanem ei soovi [] logopeedi vastuvõtu eest 2022/2023. õppeaastal makstud tasu hüvitamist, ei võta õiguskantsler selles küsimuses seisukohta.

Lasteaia ja lapsevanema koostöö

24. Lapsevanem märkis, et tema laste rühma töös on viimasel ajal tehtud palju muudatusi, kuid psühholoog on rõhutanud, et tema lapsed vajavad stabiilsust ja turvatunnet. Samuti on lapsevanema sõnul lasteaiaõpetajad jaganud tema laste kohta teavet teistele inimestele.

25. Lapsed võivad vajada aega ja täiskasvanute tuge, et muutustega kohaneda. Täiskasvanud peavad lastele neid muudatusi eakohaselt selgitama ning aitama lastel muutustega toime tulla. Seda saavad teha nii lasteaiaõpetajad kui ka lapsevanemad ise. Seetõttu on oluline, et lasteaed annaks vanematele kavandatud muudatustest teada piisavalt varakult, siis saavad vanemad oma lapsi toetada ja neid muutusteks ette valmistada.

26. Direktor kinnitas õiguskantsleri nõunikule, et sel sügisel on lasteaed lasteaiaõpetajate haigestumise tõttu tõepoolest pidanud tegema mitmeid ümberkorraldusi, kuid silmas on peetud eeskätt seda, mis on laste huvides parim. Direktor mõõnis, et lasteaed saab lapsevanemaid teavitada paremini, kui seni on tehtud.

27. Praegu pole enam võimalik kindlaks teha, kes ja mis asjaoludel lapsi puudutavaid andmeid jagas. Küll aga võib öelda, et ilma seadusliku aluse või inimese nõusolekuta andmeid jagada ei

tohi. Samuti kahjustab see lasteaia ja vanema vahelist usaldust ning koostööd. Lasteaia direktor kinnitas õiguskantsleri nõunikule, et on lasteaia töötajatele rääkinud, et laste andmete jagamine on keelatud, kui selleks alus puudub.

28. Kui laste isikuandmete väärkasutamine ei lõpe, on vanemal võimalik laste nimel pöörduda [kaebusega](#) Andmekaitse Inspektsiooni poole.

29. Lapse huvides peaksid lasteaed ja lapsevanem tegema koostööd, mis põhineb vastastikusel lugupidamisel ning üksteisemõistmisel (KELS § 22 lg 2). Hea koostöösuhte taastamiseks võiks olla abi erapooletu kolmanda isiku kaasamisest. Üks võimalus on kasutada [taastava õiguse teenuseid, mida Sotsiaalkindlustusamet pakub tasuta](#). Nende teenuste saamiseks võivad nii asutused kui ka inimesed pöörduda otse Sotsiaalkindlustusameti poole. Teenuse osutamiseks on vaja kõigi osapoolte nõusolekut.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: avaldaja